

zijn, door Luther later verzonnen, om zijn volgelingen te misleiden ²⁶⁾. Het ware proces van Luther's »Umschwung», — want aan eene bekeering van Luther geloofde Denifle natuurlijk niet, — meent hij ontdekt te hebben in de pas kort geleden teruggevonden voorlezingen over den brief aan de Romeinen, die Luther in 1515/1516 hield ²⁷⁾. Uit deze echte bronnen zou dan blijken, dat Luther volstrekt geen scrupulant was, die door gewetensangst gekweld het klooster binnentrad, om God met zich te verzoenen, — naar zijn eigen getuigenis had Luther zelfs nooit waarachtig berouw over de zonde gehad ²⁸⁾, — maar dat hij, trotsch en hoogmoedig van karakter als hij was, met behulp van eigen kracht alleen, door allerlei uiterlijk goede werken de zaligheid bij God wilde verdienen ²⁹⁾. Dit kunstig opgebouwde kaartenhuis van Selbstgerechtigkeit en Werkheiligheid stortte echter omstreeks 1515 ineen, doordat Luther steeds meer onder de macht kwam van zijne „starke Begierlichkeit” ³⁰⁾, waarbij Denifle inzonderheid denkt aan Luthers zinnelijke natuur ³¹⁾. Inplaats van in dezen strijd kracht bij God te zoeken — Luther bad reeds lang niet meer! ³²⁾ — bezweek hij telkens voor de verzoeeking, gaf hij aan elke opwelling zijner zinnelijke begeerte toe, werd hij een gewoonte-zondaar en kon hij daarom aan de begeerlijkheid geen weerstand meer bieden ³³⁾. Zoo kwam Luther, zijn „selbstverschuldete Erfahrung” tot een algemeenen regel voor elk Christen stellende, tot de schrikkelijke leer, die het „Wendepunkt” in zijn leven en den grondslag van zijn nieuwe Theologie vormt, dat Gods kind zondigen moet en zondigen blijft tot zijn dood toe, omdat *de begeerlijkheid onoverwinnelijk is* ³⁴⁾. Daarom brak hij met de Roomsche leer van een justificatio, waardoor de zondaar inwendig geheiligd en veranderd wordt, want van zulk een heiligmakende genade had Luther in zichzelf nooit iets bespeurd, en daarom greep hij naar de uitwendige, mechanische justitia imputata, de toegerekende gerechtigheid van Christus, niet om de zonde te wederstaan, maar om Christus tot een „Schand-